

שאלות ותשובות בפרשת וארא

פרק א / הבטחת הגאולה / פסוקים ב-ח

1. מה רצה הקב"ה לומר למשה רבינו במילים אני ה'? אני נאמן לשלם שכר למי שהולך בדרך הטובה, ועוד תראה שלא לחינם שלחתי אותך אלא אני אקיים את הבטחתי.
2. איזה ברית כרת הקב"ה עם האבות הקדושים? שיתן להם את ארץ כנען.
3. מהם ארבע הלשונות של הגאולה? א. והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים. ב. והצלתי אתכם מעבודתם. ג. וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים. ד. ולקחתי אתכם לי לעם [ה. והבאתי אתכם אל הארץ].
4. מה פירוש המילים: "אשר נשאתי את ידי"? לשון שבועה, שנשבע הקב"ה בכסאו, דיברה תורה כלשון בני אדם, שדרך אדם הנשבע להרים ידיו לשמים.

דברי משה לישראל לא מתקבלים והשליחות לפרעה נמשכת / פסוקים ט-יג

5. מדוע בני ישראל לא שמעו למשה [ב' סיבות]? א. מקוצר רוח. ב. מעבודה קשה.
6. מה אמר ה' למשה, ומה ענה לו משה? ה' אמר לו שידבר עם פרעה שישחרר את ישראל ממצרים, אבל משה אמר שעם ישראל לא שמעו אליו ואיך פרעה ישמע אותו ומה עוד שהוא "ערל שפתיים" [מגמגם].
7. מה ציוה ה' אתה משה ואהרן לאחר מכן? להיות שליחים של עם ישראל ולהוציא אותם מארץ מצרים.

שבטי ראובן שמעון ולוי למשפחותם / פסוקים יד-כז

8. למה התורה כותבת את תולדותם של שבט ראובן ושמעון? מכיון שרצתה להגיע לשבט לוי שהוא השבט של משה ואהרן, לכן התחילה לפרט את תולדות שבט ראובן ושמעון ואחר כך שבט לוי.
9. כמה בנים היו לראובן, ומה שמותם? ארבעה. שמותם: חנוך ופלוא חצרון וכרמי.
10. כמה בנים היו לשמעון, ומה שמותם? ששה. שמותם: ימואל וימין ואוהד ויכין וצוחר ושאול בן הכנענית.
11. כמה בנים היו ללוי, ומה שמותם? שלושה. שמותם: גרשון קהת ומררי.
12. כמה שנים חי לוי? מאה שלושים ושבע שנים.
13. כמה בנים היו לגרשון, ומה שמותם? שניים. שמותם: לבני ושמעי.
14. כמה בנים היו לקהת, ומה שמותם? ארבעה. שמותם: עמרם ויצהר וחברון ועוזיאל.
15. כמה שנים חי קהת? מאה שלושים ושלוש שנים.
16. כמה בנים היו למררי, ומה שמותם? שניים. שמותם: מחלי ומושי.
17. מי היתה האמא של משה ואהרן? יוכבד, הדודה של עמרם אביהם, אחות של אבא שלו - קהת.
18. כמה שנים חי עמרם? מאה שלושים ושבע שנים.
19. כמה בנים היו ליצהר, ומה שמותם? שלושה. שמותם: קורח ונפג וזכרי.
20. כמה בנים היו לעוזיאל, ומה שמותם? שלושה. שמותם: מישאל ואלצפן וסתרי.
21. עם מי התחתן אהרן? אחותו של מי היא היתה? עם אלישבע בת עמינדב אחות של נחשון.
22. כמה בנים היו לאהרן, ומה שמותם? ארבעה. שמותם: נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר.
23. כמה בנים היו לקורח, ומה שמותם? שלושה. שמותם: אסיר אלקנה ואביאסף.
24. מה היתה אשתו של אלעזר בן אהרן? מזרע יתרו ומזרע יוסף.
25. מי היה הבן של אלעזר? פנחס.

26. מדוע פעם כתוב "הוא אהרן ומשה" ופעם הוא משה ואהרן? להודיע שהיו שווים זה לזה במעשיהם הטובים.

חזרה על הציווי למשה ואהרן בדבר שליחותם לפרעה/ פסוקים כח-ל / פרק ז פסוקים א-ז

27. מה טען משה לה' אחרי שציוה אותו על השליחות? "הן אני ערל שפתים ואיך ישמע אלי פרעה".

28. מה ענה ה' לטענתו של משה? שאהרן ידבר אל פרעה ולא הוא.

29. מה "גילה" ה' למשה על פרעה? שהוא יקשה את ליבו כדי להרבות ניסים ונפלאות במצרים.

30. מה יעשה ה' לפרעה כשלא ישמע לקול משה ואהרן? יכה בהם עשרת מכות.

31. בן כמה היה משה ובן כמה היה אהרן כשדיברו אל פרעה? משה היה בן שמונים שנה ואהרן היה בן שמונים ושלוש שנה.

הציווי למשה ואהרן על מופת התנין, ותגובת פרעה והמשך סירובו / פסוקים ח-יג

32. מה היה המופת הראשון, ומי עשה אותו? המופת: א. מטה אהרן הפך לתנין [נחש]. ב. כשחזר להיות מטה בלע את מטות החרטומים. עשה אותו – אהרן.

33. מה הגיב על כך פרעה? קרא לחכמים ולמכשפים וכשגם הם עשו את אותו מופת לא שמע לדברי משה ואהרן.

34. מה היתה הסיבה שבגללה פרעה לא התייחס למופת? ה' הכביד את ליבו.

המכה הראשונה – מכת דם / פסוקים יד-כה

35. היכן יפגוש משה את פרעה, מדוע, ומה יאמר לו? יפגוש אותו בנילוס. מכיון שהיה עושה עצמו אלוה ואומר שאינו צריך לנקביו, לכן משה יפגוש אותו דווקא שם להראות לו שהוא בסך הכל בשר ודם, ויאמר לו שישחרר את עם ישראל, ואם לא – תבוא עליו מכת דם.

36. האם היתה התראה במכה זו? כן.

37. מה יקרה ליאור אחרי שיכו בו עם המטה? כל המים שבו ייהפכו לדם, הדגים שבו ימותו וכתוצאה מכך הוא יסריח עד שהמצרים יתעיפו לחפש דרכים כדי לשתות מים מן היאור.

38. מי הכה במטה על היאור, ומדוע דווקא הוא? אהרן הכה ולא משה, מכיון שהיאור הגין על משה כשהיה תינוק לכן משה מכיר לו טובה ולא מכה אותו.

39. מה נהפך לדם? הנהרות, האגמים וכל מקום שהיה בו מים, ואפילו המים שבכלי העץ ובכלי האבן, והמים שבבית המרחץ ובאמבטיה נהפכו לדם.

40. לעיני מי הכו את היאור, ומדוע? לעיני פרעה ולעיני עבדיו, כדי לפרסם את הנס.

41. מה עשו החרטומים, ומה הגיב על כך פרעה? גם החרטומים הפכו מים לדם, וכשראה פרעה כך הלך לביתו ולא התייחס למכה זו.

42. מדוע הגיב כך? אמר להם: אתם עושים כישוף? כל מצרים מלאה כישופים, ואין זה ראייה שיש לכם כוח עליון.

43. מה נאלצו כל המצרים לעשות בעקבות מכת הדם? לחפור בורות מסביב ליאור ומתחת לקרקע לחפש מים לשתות כי לא יכלו לשתות ממימי היאור.

44. כמה ימים נמשכה מכת דם? שבוע ימים.

המכה השניה – מכת צפרדע / פסוקים כו-כט – פרק ח פסוקים א-יא

45. מה מזהיר משה את פרעה? שאם לא ישלח את ישראל יבואו עליו צפרדעים [התראה].

46. היכן יהיו הצפרדעים? בכל גבול מצרים; בבתים, בחדרים, במיטות, בתנורים, בעיסות, ואפילו בתוך המעיין.

47. מדוע המכה התחילה אצל פרעה? כי הוא היה הראשון שאמר שצריך להרוג את עם ישראל לכן נענש תחילה.

48. מי עשה את מכת צפרדע, ומדוע? אהרן, מכיון שהיה צריך להכות ביאור ומשה לא רצה להכותו מכיון שנהנה ממנו.

49. מה לומדים מהמילים: "ותעל הצפרדע" (לפי המדרש)? שהיתה צפרדע אחת וכשהיו מכים אותה כדי שתמות היתה מוציאה קבוצות של צפרדעים.

50. מה ביקש פרעה ממשה ואהרן לאחר מכת הצפרדעים? שיתפללו אל ה' בכדי שיסיר ממנו מכה זו ואז ישלח את העם כדי שיזבחו לה'.

51. מה אמר לו משה? "התפאר עלי". כלומר, תתנשא עלי ותקבע אתה זמן מתי אבקש מה' שיסלק את הצפרדעים.

52. היכן נשארו הצפרדעים אחרי שנגמרה המכה? ביאור.

53. מתי ביקש פרעה ממשה שיתפלל, ומה ענה לו משה? אמר לו: "למחר". כלומר, תתפלל היום שמחר לא יהיו צפרדעים, ומשה אמר לו: "כדברך". כלומר, כמו שביקשת כך אעשה, כדי שתדע שאין כה' אלוקינו.

54. מה קרה לצפרדעים לאחר תפילת משה? המצרים אספו את הצפרדעים המתים ובעקבות כך כל ארץ מצרים הסריחה.

55. מה עושה פרעה אחרי שנגרמת המכה? ראה שהיתה הרווחה ומנוחה מהצפרדעים והמשיך להכביד את ליבו ולא לשמוע אל משה ואהרן.

המכה השלישית – מכת כינים / פסוקים יב-טו

56. האם היתה התראה במכה זו? לא.

57. מדוע אהרן הביא את מכת כינים ולא משה? מכיון שהעפר הגין על משה כשהטמין בו את המצרי ולכן לא מן הראוי שילקה על ידו.

58. במי פגעה מכת כינים? באדם, בבהמה ובכל עפר ארץ מצרים.

59. מה היתה תגובת החרטומים על מכה זו, ומדוע? אמרו: "אצבע אלוקים היא", מכיון שניסו להוציא כינים מחול ולא הצליחו, שהרי הכישוף לא שולט על דבר שהוא בגודל של פחות מכשעורה, ואז הבינו שמכה זו אינה באה על ידי כשפים אלא מאת הקב"ה.

60. מה היתה תגובת פרעה, ומדוע? הכביד את לבו, מכיון שכך אמר ה'.

המכה הרביעית – מכת ערוב / פסוקים טז-כח

61. האם היתה התראה במכה זו? כן.

62. מתי והיכן פגש משה את פרעה באזהרה לפני המכה הרביעית? בבוקר כשיצא לנקביו ביאור.

63. מהי מכת ערוב? כל מיני חיות רעות באו יחד והרגו את המצרים.

64. איזה הבדל ראו במכת ערוב בין היהודים למצרים? שבארץ גושן מקום היהודים לא היו חיות כלל.

65. מדוע עשה הקב"ה הבדל זה? כדי שידעו שהוא שולט גם בארץ, ואף על פי ששכינתו נמצאת בשמים.

66. מה אמר פרעה אחרי שפרצה המכה? שילכו לזבוח לאלוקים שלהם בתוך ארץ מצרים ולא במדבר כפי שביקשו.

67. מדוע משה התנגד לדבריו של פרעה, ומה הוסיף לבקש? אמר לו: אנו מקריבים את הצאן שהוא העבודה זרה של מצרים, וכי אפשר שנעשה זאת והמצרים לא יסקלו אותנו? לכן ביקש לזבוח במדבר.

68. מה אמר פרעה למשה, ומה ביקש ממנו? שילכו לזבוח כרצונם, רק שישארו קרובים למצרים, ויתפללו גם עליו שיסור מהם הערוב.

69. מה אמר לו משה בתשובה? שהוא יתפלל אל ה' אבל שיפסיק לזלזל בעם ישראל בדברי שקר שאומר שישחררם ולא משחררם.

70. מדוע במכת הערוב סרו כל החיות ובמכת צפרדע הם נשאר מתים במצרים? מכיון שהקב"ה לא רצה שהמצרים ייהנו מהעורות של החיות שמתו, לכן הסיר את כל החיות לגמרי, ומהצפרדעים לא היו יכולים ליהנות ולכן השאיר אותם במצרים [ואדרבה, הצפרדעים המתים הסריחו את מצרים].

71. מה עושה פרעה לאחר שנגמרת מכת הערוב? מכביד את ליבו, ואף על פי שאמר למשה (לעיל פסוק כד): "אנוכי אשלח אתכם", לא עשה זאת ולא קיים הבטחתו.

המכה החמישית – מכת דבר / פרק ט פסוקים א-ז

72. האם היתה התראה במכה זו? כן.

73. מה פירוש המילים: "הנה יד ה' הויה"? יד ה' שלוחה לפגוע בך.

74. במי פגעה מכת הדבר? בבהמות אשר בשדה; בסוסים, בחמורים, בגמלים, בבקר ובצאן.

75. מה מודיע משה לפרעה? שכל בהמות המצרים ימותו במכה זו ומבהמות היהודים לא תמות אפילו בהמה אחת.

76. מדוע הקב"ה הביא את מכת דבר רק "מחר"? כדי לתת לפרעה זמן אולי ירצה לחזור בו ולהתחרט.

77. מה שלח פרעה לראות, ומה החליט אחר כך? שלח שליחים לבדוק האם אכן לא מתו בהמות היהודים, ואחר כך החליט לא לשלוח את עם ישראל.

המכה הששית – מכת שחין / פסוקים ח-יב

78. האם היתה התראה במכה זו? לא.

79. מה אומר הקב"ה למשה ולאהרן לעשות במכת שחין? למלא בשתי כפות ידיהם פיח כבשן [=אפר משריפת כבשן].

80. מה יעשה משה עם אפר זה, ומה יקרה כתוצאה מכך? יזרוק אותו לשמים והוא יתפזר על כל ארץ מצרים ויביא שחין על האדם והבהמה השייכים למצרים.

81. מהיכן היו בהמות למצרים, הרי כולם מתו בדבר? מכת דבר נגזרה רק על הבהמות שהיו בשדה, שנאמר: "במקנך אשר בשדה", והירא את ה' מהמצרים הכניס את בהמותיו אל הבית ובבהמות אלו פגעה מכת השחין.

82. כמה ניסים נעשו במכה זו, ומהם? שני ניסים. א. שכף ידו של משה החזיקה כמות אפר של ארבע כפות ידיים; שתיים של אהרן ושתיים שלו. ב. שהאפר התפזר בכל ארץ מצרים.

83. מה קרה לחרטומים בעקבות מכה זו? לא יכלו לעמוד לפני משה ולעשות זאת גם כן מפני השחין שהיה בגופם.

84. מה תגובת פרעה לאחר סיום המכה, ומדוע? מכביד את ליבו, כי כך אמר ה' אל משה.

המכה השביעית – מכת ברד / פסוקים יג-לה

85. האם היתה התראה במכה זו? כן.

86. מה לומדים מהמילים "את כל מגפותי"? שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות.

87. מדוע הקב"ה לא הרג את פרעה במכת הדבר? כדי להראות לו את כוחו ויפרסם את שמו של הקב"ה.

88. מה פירוש המילה: "מסתולל"? דורך ורומס.

89. מה לומדים מהמילים: "כעת מחר"? שמשה שרט שריטה בכותל ואמר לפרעה שמחר כשתגיע השמש למקום השריטה תתחיל מכת הברד.

90. מה פירוש המילה: "העז"? לאסוף.

91. מה מציע משה לפרעה לעשות? להכניס את האדם והבהמה לבית, מכיון שמי שישאר בשדה ימות במכת הברד.
92. מהם ב' הפירושים במילים: "על השמים"? א. על השמים – לצד השמים. ב. מדרש אגדה, שהקב"ה הגביה את משה למעלה מן השמים.
93. מה הנס שהיה במכת ברד? שאש וברד היו מעורבין וירדו יחד, ועשו שלום ביניהם כדי לעשות את רצון הקב"ה.
94. היכן לא הכה הברד, ומדוע? בארץ גושן, מכיון ששם היו בני ישראל.
95. מה אמר פרעה למשה ולאהרן? שה' הצדיק (=צודק) והוא ועמו הרשעים.
96. מה ביקש פרע ממשה ואהרן, ומה הבטיח להם? שיתפללו אל ה' שייפסק הברד ואז ישלח את עם ישראל.
97. מה אמר משה לפרעה, ומדוע? שהוא יצא מהעיר ויתפלל, מכיון שבתוך העיר אינו יכול להתפלל שהיא מלאה בעבודה זרה.
98. מדוע אמר משה לפרעה שייפסק הברד? כדי שידע פרעה שלה' הארץ והוא שולט גם בה.
99. מה עוד "מגלה" משה לפרעה? שהוא ועבדיו עדיין אינם יראים את ה'.
100. מה קרה לפשתן ולשעורה, ומדוע? ניזוקו ונשברו, מכיון שהיו קשים לא יכלו לעמוד בפני הברד ונשברו.
101. מה קרה לחיטה ולכוסמת, ומדוע? לא ניזוקו, מכיון שהיו רכות לכן יכלו לעמוד בפני דבר קשה.
102. מה מובא במדרש על המילים "כי אפילות הנה"? אפילות מלשון פלאי פלאות נעשו להם שלא לקו במכת הברד.
103. מה קרה לברד שהתחיל לרדת ועדיין לא הגיע לארץ? נשאר תלוי ועומד באוויר [וירד בימי יהושע על האמוריים והשאר עתיד לרדת בימי גוג ומגוג].
104. מה עושה פרעה לאחר שחדל המטר והברד? מוסיף לחטוא ולהכביד את ליבו ולא משחרר את עם ישראל, כאשר דיבר ה' אל משה.